

Nr 248.

Ankom till riksdagens kansli den 16 december 1941 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 till särskilda taxeringsundersökningar m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 351 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 28 november 1941, föreslagit riksdagen att till Särskilda taxeringsundersökningar å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

De senaste årens utveckling på skatteväsendets område har medfört skärpta krav på beskattningsmyndigheterna. Tillkomsten av nya skatter har lett till en väsentlig ökning av arbetsbördan. I samma riktning ha vissa ändringar i skattebestämmelserna verkat. Samtidigt har med stegringen av skattetrycket följt, att ett behov av skärpt övervakning av deklarationsplikens riktiga fullgörande blivit alltmer framträdande.

Även oavsett krisförhållandena föreligga omfattande spörsmål rörande beskattningsmyndigheternas organisation, vilka kräva en lösning. En utredning i syfte att på området nå fram till förbättrade förhållanden har jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 september 1941 uppdragits åt särskilda sakkunniga (beskattningsorganisationssakkunniga). Som förhållandena utvecklats sig har det emellertid blivit nödvändigt att taga under övervägande provisoriska åtgärder i syfte att för den närmaste framtiden fylla vissa omedelbara behov av organisationsförbättring. De åtgärder, som härutinnan satts i fråga, avse i huvudsak dels en ändring i organisationen av taxeringsnämndernas arbete jämte en effektivisering av landskontorens övervakning av taxeringsarbetet i allmänhet, dels ock en skärpning i vissa särskilda hänseenden av kontrollen å avgivna deklamationer.

Förslag till särskilda organisationsåtgärder avseende 1942 års taxering har framlagts av beskattningsorganisationssakkunniga i en den 11 november 1941 dagtecknad skrivelse. Häröver ha yttranden införskaffats från överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samtliga län, statskontoret, kammarrätten, svenska stadsförbundet, svenska landstingsförbundet, svenska landskommunernas förbund och taxeringsnämndsordförandenas riksförbund.

Vidare har förslag rörande provisoriska åtgärder till förstärkande av deklarationskontrollen framlagts i en på chefens för finansdepartementet uppdrag av t. f. underståthållaren K. G. A. Sandström utarbetad promemoria. Från landskamrerarna i samtliga län ha inforrats yttranden med de synpunkter och förslag i fråga om åtgärder för skattekontrollens effektivisering, som kunde föranledas av promemorians innehåll.

I sin förenämnda skrivelse ha *beskattningsorganisationssakkunniga* framlagt förslag om provisorisk förstärkning under år 1942 av landskontorens arbetskrafter. Vidare ha de sakkunniga föreslagit, att taxeringen av aktiebolag och övriga juridiska personer med undantag för oskifta dödsbon under år 1942 anförtros särskilda taxeringsnämnder, tillsatta oberoende av den lokala indelningen i taxeringsdistrikt.

Rörande innebörden av dessa förslag ävensom innehållet av däröver avgivna *yttranden*, hänvisas till propositionen, sid. 2—7.

Enligt 14 § 2 mom. taxeringsförordningen må, där Kungl. Maj:t det medger, i bokföring sakkunnig person anställas vid länsstyrelse med uteslutande uppgift att under landskamrerarens ledning året om verkställa utredningsarbete för taxeringarna. Villkoren för anställningen bestämmas enligt författningsrummet för varje fall av Kungl. Maj:t. Beslut om anställning vid länsstyrelserna av dylika sakkunniga, vanligen benämnda taxeringsrevisorer, pläga meddelas för budgetår eller kortare tid. I allmänhet finnes numera en sakkunnig för varje län. Inom en del län finnes även biträdande sakkunnig anställd, och dessutom ha i viss utsträckning medel anvisats till skrivhjälp och annat arbetsbiträde åt de sakkunniga. Taxeringsrevisorerna fungera mestadels jämväl såsom konsulenter enligt bestämmelserna om krigskonjunkturskatt. Kostnaderna för ifrågavarande ändamål bestridas från det under sjunde huvudtiteln anvisade förslagsanslaget till kostnader för årlig taxering.

Önskemål om avvägbringande av en fastare organisation av den ifrågavarande verksamheten ha i olika sammanhang framförts. *Styrelsen för föreningen Sveriges landskamrerare* har i skrivelse den 17 november 1941 gjort framställning i detta ämne, innefattande bl. a. förslag om löneroglering för taxeringsrevisorerna.

I den av t. f. underståthållaren Sandström avgivna promemorian har föreslagits en tillfällig personalförstärkning — utöver för närvarande anställda taxeringsrevisorer — för möjliggörande av en intensifierad kontroll av rörelseidkares räkenskaper och av de anteckningar, som föras av utövare av s. k. fria yrken. Vidare har föreslagits en viss utvidgning av kontrollen över jordbrukares deklARATIONER. En redogörelse för promemorians innehåll ävensom *landskamrerarnas* däröver avgivna *yttranden* lämnas i propositionen å sid. 7—13.

I anslutning till denna redogörelse har i statsrådsprotokollet även erinrats om att *fullmäktige i Sveriges riksbank* i skrivelse den 21 november 1941, i vilken fullmäktige behandlat olika åtgärder åsyftande en i rådande penning-

politiska läge önskvärd sterilisering av köpkraft, gått in på frågan om en effektivisering av taxeringsväsendet. Fullmäktige ha sålunda pekat på svårigheten att med vanliga penningpolitiska medel komma åt den köpkraft, som härrör från de fria inkomsterna och från rörelsevinster från vissa kategorier av självständiga företag, samt i anslutning därtill uttalat, att det enligt fullmäktiges mening skulle vara av stort värde ur penningpolitisk synpunkt, om en effektivisering av taxerings- och uppbördsförfarandet skedde i syfte att åstadkomma en riktig beskattning av ifrågavarande inkomster.

Av bland annat de skäl, fullmäktige sålunda framhållit, har Kungl. Maj:t den 28 november 1941 bemyndigat chefen för finansdepartementet att tillkalla sakkunniga för utredning av frågan om skärpt bestraffning av falskdeklaration.

Departementschefen har för egen del i huvudsak anfört följande.

De föreliggande förslagen avse att genom provisorisk förstärkning av taxeringsorganisationen sätta denna i stånd att möta de påfrestningar, som förorsakas av de senaste årens utveckling av skatteväsendet, samt att åvägbringa en temporär skärpning av kontrollen över vissa delar av deklaramaterialet.

Organisationsspörsmålen inom skatteväsendet ha till följd av krisförhållandena kommit i ett allvarligt läge, och skyndsamma åtgärder måste vidtagas för att till den instundande taxeringsperioden åstadkomma så verksamma förbättringar i organisationen som omständigheterna medgiva. Detta är av stor vikt även ur andra synpunkter än de rent finansiella; bland annat kan erinras om den betydelse en effektiv taxering i nuvarande läge äger såsom stöd för penningpolitiken. Att även betydande kostnader för förbättringar av taxeringsväsendet komma att mångfaldigt uppvägas av de ökade skatteintäkter, som därigenom tillförsäkras staten, torde vara ställt utom tvivel.

Vad först angår förslaget om förstärkning av landskontorens arbetskrafter, innebär detta, att medel skola ställas till förfogande för anställning under år 1942 vid varje landskontor av en eller, i några fall, två extra länsbokhållare. Syftet därmed är att möjliggöra, att lämpliga befattningshavare å landskontoren till motsvarande antal skola kunna avdelas för att ägna sig helt åt taxeringsarbetet. Årskostnaden härför har beräknats till 150,000 kronor.

Beskattningsorganisationssakkunnigas uttalanden om behovet av en förstärkning av taxeringsorganisationen i denna del ha till fullo bekräftats genom remissyttrandena. För egen del förordar jag, att medel ställas till förfogande för dylik förstärkning i den omfattning de sakkunniga föreslagit.

Det närmare sättet för genomförande av personalökningen bör bli beroende på ytterligare prövning. Det bör sålunda undersökas, i vad mån förhållandena vid de olika landskontoren kräva ökning av juristpersonalen eller behovet i stället kan med en lämplig fördelning av göromålen effektivt tillgodoses genom anställning av lägre avlönad arbetskraft. Det torde böra överlämnas till länsstyrelserna att på sätt som finnes lämpligast avdela den eller de befattningshavare, som erfordras för taxeringsgöromålen, samt förordna om därav betingade ändringar i arbetsfördelningen. Möjligheten att i detta hänseende handla efter de lokala förhållandena bör icke begränsas genom uppställande av några fasta regler. Någon särskild ersättning till av-

delad befattningshavare eller till ersättare för honom torde i regel icke böra beräknas. Huruvida biträdande landskamrerare enligt taxeringsförordningen fortfarande skall förordnas, bör bli beroende på prövning i vanlig ordning.

Kostnaderna för ifrågavarande provisoriska förstärkning av taxeringsorganisationen torde böra bestridas från det under sjunde huvudtiteln anvisade förslagsanslaget till kostnader för årlig taxering. Därest ej riksdagen däremot framställer erinran, torde jag framdeles få underställa Kungl. Maj:t förslag om anvisande av medel för personalförstärkning under första halvåret 1942 från nämnda anslag. Kostnaderna för tiden därefter böra beaktas vid bestämmandet av taxeringsanslaget för nästa budgetår.

Som ett led i förstärkningen av taxeringsorganisationen ingår enligt de sakkunnigas förslag inrättandet under år 1942 av särskilda taxeringsnämnder för aktiebolag och andra juridiska personer med undantag av oskifta dödsbon. Vad de sakkunniga i detta avseende föreslagit anser jag böra läggas till grund för proposition till riksdagen i ämnet. Jag torde senare i dag få underställa Kungl. Maj:t denna fråga och därvid närmare redogöra för detaljerna i de sakkunnigas förearande förslag och däröver avgivna yttranden. Statens kostnader för de särskilda taxeringsnämnderna böra bestridas i samma ordning som motsvarande kostnader för de lokala taxeringsnämnderna. Några särskilda medel behöva således icke äskas för detta ändamål.

I den av t. f. underståthållaren Sandström utarbetade promemorian har föreslagits en temporär utvidgning av bokföringsgranskningen i samband med taxeringarna, innebärande att under åren 1942 och 1943 skulle, utöver redan anställda taxeringsrevisorer, anlitas ett femtiotal bokföringsgranskare för kontroll å deklARATIONER avgivna av rörelseidkare och utövare av fria yrken. Kostnaderna härför ha i promemorian beräknats till minst 550,000 kronor för vartdera året.

I yttrandena över promemorian har behovet av förstärkning av bokföringskontrollen över deklaramaterialet vitsordats. Otvivelaktigt föreligger i detta hänseende en i nuvarande läge kännbar brist i beskattningsorganisationen. Jag anser för egen del ofrånkomligt, att genomgripande åtgärder vidtagas i syfte att vinna en så effektiv förstärkning av denna, som förhållandena medgiva, och förordar således, att medel ställas till förfogande även för detta ändamål.

Vad beträffar den närmare utformningen av den ifrågavarande temporära granskningsverksamheten är det icke möjligt att på förhand uppdraga några bestämda riktlinjer, utan man torde till en början få pröva sig fram. Mycket beror på möjligheterna att anskaffa lämplig personal för granskningsarbetet. Farhågor för vissa svårigheter i detta avseende ha yppats såväl i promemorian som i yttrandena. För att alla till buds stående möjligheter skola kunna tillvaratagas, bör Kungl. Maj:t äga en vidsträckt befogenhet att förfara efter omständigheterna vid användande av de medel, som anvisas för ändamålet.

I promemorian har det erforderliga antalet bokföringsgranskare beräknats fördelat på de olika länen. Emellertid har samtidigt ifrågasatts en viss rörlighet i organisationen, så att personalen, oberoende av fördelningen på länen, skall kunna placeras där de största svårigheterna yppa sig. Även i detta avseende bör möjlighet hållas öppen att organisera verksamheten på olika sätt. Ätminstone en del av bokföringsgranskarna böra, även om de utplaceras vid länsstyrelserna, stå till förfogande för den centrala ledningen — tills vidare utövad av Kungl. Maj:t — för att kontrollverksamheten skall kunna koncentreras på vissa områden, om så finnes påkallat. Granskningen bör vidare kunna anknytas icke blott till taxeringen för inkomst och förmö-

genhet utan även till annan beskattningsverksamhet, såsom taxeringen till omsättningsskatt.

Det i promemorian beräknade kostnadsbeloppet av 550,000 kronor för vartdera året motsvarar en årskostnad av 10,000 kronor för varje granskare. Denna beräkning förutsätter, att genomgående högt kvalificerad personal anställs. I den mån så ej blir fallet, bör avlöningsnivån sänkas. Därvid bör emellertid möjlighet finnas att i stället öka antalet anställda. Under dessa förutsättningar synes man kunna lägga promemorians beräkningar till grund vid fastställande av kostnadsramen för verksamheten.

Såsom i det föregående omnämnts, föreligger jämväl förslag om en reglering av anställningsförhållandena för de nuvarande taxeringsrevisorerna. Frågan om en dylik reglering får efter vederbörlig remissbehandling upptagas till avgörande i annat sammanhang.

Utöver avlöningskostnaderna för granskningspersonalen torde få räknas med vissa kostnader dels för instruktionskurser för anställd personal, dels för skrivhjälp och annat arbetsbiträde, dels ock för reseersättningar och expenser. Med tillägg härav bör den sammanlagda årskostnaden beräknas till minst 600,000 kronor. Då det rör sig om temporära anordningar av stor omfattning, torde ifrågavarande kostnader icke böra bestridas från förslagsanslaget till kostnader för årlig taxering utan från särskilt krisanslag. Detta torde böra erhålla reservationsanslags natur. För innevarande budgetår torde nu dylikt anslag, benämnt Särskilda taxeringsundersökningar, böra äskas å tilläggsstat under sjunde huvudtiteln med ett belopp av 300,000 kronor, motsvarande halva den beräknade årskostnaden.

I promemorian ha även föreslagits åtgärder för ett allmännare införskaffande av uppgifter från vissa rörelseidkare till ledning vid granskning av jordbrukares deklARATIONER. I yttrandena har tillstyrkts, att åtgärder i sådant syfte vidtagas. Emellertid ha olika meningar yppats beträffande frågan, huruvida uppgifterna böra, såsom hittills i viss utsträckning skett, införskaffas genom att landskontorens personal får taga del av rörelseidkarnas bokföring eller om det bör åläggas rörelseidkarna att själva utarbeta och insända uppgifterna. Det har framhållits, att den förstnämnda metoden innebär en icke obetydlig arbetsbörda för landskontoren.

För egen del är jag icke beredd att nu förorda införande i taxeringsförordningen av bestämmelser om utvidgad uppgiftsskyldighet för rörelseidkarna. Jag anser det emellertid vara angeläget, att den i promemorian förordade utvidgningen av kontrollen å jordbrukares deklARATIONER inom ramen av de gällande bestämmelserna genomföres så långt förhållandena medgiva, även om detta innebär en ökning av landskontorens arbete. Om det skulle bli nödvändigt att av sådan anledning utverka förstärkning av till länsstyrelserna anvisade anslagsmedel, torde frågan därom senare få upptagas till särskild prövning.

Med hänsyn till de senaste årens utveckling på skatteväsendets område anser utskottet det vara synnerligen angeläget, att åtgärder vidtagas till provisorisk förstärkning av taxeringsorganisationen. Enligt det nu föreliggande förslaget till dylika åtgärder skulle under år 1942 vid varje landskontor anställas en eller, i några fall, två extra länsbokhållare. Kostnaden härför, beräknad till 150,000 kronor för år, skulle bestridas från förslagsanslaget till kostnader för årlig taxering. Vad sålunda föreslagits och vad departementschefen i denna fråga anfört, har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet.

Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att ställa medel till förfogande för en temporär skärpning av kontrollen över vissa delar av deklarationsmaterialet. Utöver redan anställda taxeringsrevisorer skulle sålunda anlitas ett antal bokföringsgranskare för kontroll å deklARATIONER avgivna av rörelseidkare och utövare av fria yrken. Några bestämda riktlinjer för denna verksamhet har dock icke uppdragits. Kungl. Maj:t har ansetts böra äga en vidsträckt befogenhet att förfara efter omständigheterna vid användande av de medel som anvisas för ändamålet.

En dylik skärpt övervakning av deklarationsplikens riktiga fullgörande torde även enligt utskottets mening vara av behovet påkallad. Vad departementschefen anfört rörande ifrågavarande verksamhet har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet vill emellertid framhålla, att ett insiktsfullt utövande av denna kontroll är angeläget även för undvikande av konflikter mellan taxeringsmyndigheter och skattskyldiga, och att, i den mån yngre eller eljest oerfaren personal kommer att anlitas, denna bör ställas under erfaren ledning.

Medelsbehovet har beräknats till 600,000 kronor för helt år, varvid — utöver avlöningskostnaderna för granskningspersonalen — medräknats vissa kostnader dels för instruktionskurser för anställd personal, dels för skrivhjälp och annat arbetsbiträde, dels ock för reseersättningar och expenser. Utskottet tillstyrker, att den nu ifrågavarande medelsanvisningen för ett halvt budgetår enligt förslaget bestämmes till 300,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Särskilda taxeringsundersökningar* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Stockholm den 16 december 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Asplund, Bergman, Heiding, Andrén, Sven Larsson, Karl Andersson, Björkman, Boman, Gustaf Iwar Anderson* och *friherre De Geer*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Danielsson, Persson* i Falla, *Lindberg* i Umeå, *Isacsson, Persson* i Tidaholm, *Viklund, Lindholm, Lundberg* i Hälsingborg och *Hansson* i Rubbestad.